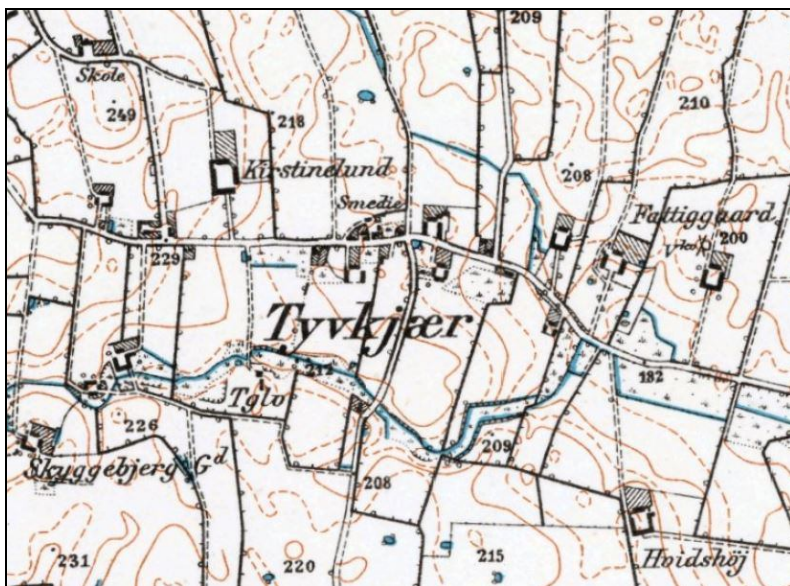

Søren fra Tiufkær rejste med skib til New York

I Hanens forårsnummer 2017 kan man læse Louise Svendsens fortælling om sit liv, der startede i Suldrup og små 100 år senere endte i USA. Hendes senere ægtemand Søren Fogdal, der i det amerikanske gik under navnet Sam Fogdall (1879 - 1947), har som Louise skrevet sine erindringer. Desværre fik han dem aldrig gjort færdige, men hans oplevelser fra barndommen i Tiufkær mellem Kolding, Fredericia og Vejle til han ankom til New York i 1896 kan læses her. Hans fortælling er oversat fra engelsk af cand. mag. Ditte Nørgaard Madsbøll.

Barndommens forhold

Tag et godt kort over Danmark, som det så ud i år 1900. I det sydøstligste hjørne af halvøen Jylland finder du tre byer som til sammen former en trekant med spidsen mod øst. På denne spids ligger byen Fredericia placeret på en odde, der strækker sig langt ind i Lillebælt. Før i tiden var det en befæstning, og den er kendt for en sejr, der blev vundet den 6. juli 1848, da de danske styrker under General Bülow besejrede de angribende tyskere. I det nordlige hjørne af trekanten er den smukke by, Vejle, placeret i en dal i den vestlige ende af Vejle Fjord. Den er omringet af bakker dækket af birketræer og af frugtbare enge og kornmarker. Mange kalder det den smukkeste del af Danmark. I det sydlige hjørne af trekanten findes den gamle by Kolding. Den er også placeret i en dal og er omgivet af bakker, enge og kornmarker. Den er gjort ejendommelig af tilstedeværelsen af et gammelt feudalt slot, Koldinghus, placeret på en bakke i hjertet af byen. Dette gamle slot blev bygget omkring år 1265 på Kong Christoffer I's tid. Det blev ødelagt under Napoleonskrigene, men den majestætiske ruin står endnu. Indbyggerne i Kolding er mere stolte af den gamle ruin, end de på nogen måde kunne være, hvis det gamle slot havde været intakt og i god stand.

Tiufkær (Tyvkær) på Sørenns tid. Øverst til venstre ligger skolen. Dammen i byen er måske ikke helt så stor som Søren mange år senere huskede den.

Et sted inde i trekanten, næsten lige langt fra Fredericia, Vejle og Kolding ligger en landsby kaldet Tiufkær. Der er intet ved denne lille landsby, der adskiller den fra andre landsbyer bortset fra en stor dam i hjertet af byen kaldet Kaptajnens Dam. En dam kaldes også et kær på dansk. Dette er den sidste stavelse i landsbyens navn. Den første del af navnet betyder tyv. Oversat betyder Tiufkær altså tyvedam. En gammel historie fortæller, at Kong Hans (1481-1513) engang red igennem byen og mistede en handske. Han sendte sin tjener tilbage for at lede efter den, men den var

ikke til at finde. I afsky kaldte kongen landsbyen for Tiufkær. Der er stor sandsynlighed for at dette er en historie, der har udviklet sig som en forklaring, hvor den sande oprindelse er gået tabt. Tiufkær har en befolkning på 150 til 200 og ser den dag i dag meget ud som den gjorde for 50 år siden.

Vest for landsbyen er et område, som er åben landbrugsjord. Det er kendt som heden. Det er svært at sige, hvorfor Tiufkær Hede har fået dette navn, for den består af meget frugtbar mark med små velholdte gårde hist og her. Ordet hede bruges ofte om dårlig jord, hvorpå lyng er det eneste, der vil gro. Men lyng findes udelukkende i tørvemosen og på digerne, der adskiller markerne. Store skove er at finde på to sider. Mod nord er Klatrup Skov og mod syd er Blåkær Skov.

Midt i Tiufkær Hede ligger en lille landejendom, der blev mit fødested den 2. september 1879. Til ejendommen hørte cirka seksten acres, som var godt dyrket og endnu bedre gødet. Min far Peter Iversen Fogdal var en sparsommelig landmand med et fortræffeligt helbred og altid hårdtarbejdende. På den lille gård blev der holdt en god bestand af husdyr. Der var som regel fire til seks gode malkekøer, en hest, nogle svin og får og en god flok høns. Gårdens bygninger var placeret i en L-form og var tilpas store til at holde dyr, korn og hør, såvel som et lager af brændsel til vinteren i form af tørv og træ. Stuehuset bestod af tolv rum og var passende i størrelse til en god stor familie. Vores familie var ikke stor. Den bestod af mine forældre, min bror Iver, min søster Anna og mig selv, den yngste i familien.

Området omkring Tiufkær Hede er meget interessant fra et historisk synspunkt. Kongens hærvej snitter den vestlige kant på sin vej fra Kolding til Vejle. Langs denne kæmpede de invaderende styrker fra Tyskland og Østrig mange kampe mod danskerne i de to Slesvig-Holsten krige i 1848 og 1864. Der er adskillige monumenter og grave forbundet med disse invasioner. Den mest kendte af disse er en stor, sort kampesten af granit, toppet af en dragons stålhjelm til minde om den modige rytter Niels Kjeldsen, som faldt i kamp mod syv preussiske husarer i 1864. Niels var en onkel af Granyr-familien, som er velkendt blandt danske baptister. Nær Blåkær Skov ligger Ove Larsen begravet. Han var en overjæger eller patruljeleder, som blev dræbt af tyskerne. Nogle få mil øst for mit hjem ligger marken, hvor den danske hær besejrede tyskerne under slaget ved Fredericia 6. juli 1848. Et monument er rejst til minde om den norske General Rye, som faldt i dette slag. Hans ord til hans mænd da de gik i kamp vil aldrig blive glemt af danskerne: "I dag må ingen vige." Det er ret almindeligt at fejre årsdagen for sejren på den berømte slagmark den 6. juli.

Sognekirken i Smidstrup Sogn, som Tiufkær og heden er en del af, er en meget interessant bygning, mange hundrede år gammel. Tårnet på danske kirker ligger altid i vest. Ved siden af tårnet er stedet, hvor mine forældre nu hviler efter mange udmattende dages arbejde og intens religiøs aktivitet. Det er et smukt sted, og placeret sådan at hundredvis af kirkegængere passerer det. Min far og mor taget til Amerika mens de var unge, havde de arbejdet lige så hårdt og sparet lige så omhyggeligt, som de gjorde i Danmark, ville de være døde som rige folk. Men de var ikke ivrige efter at ophobe rigdomme. De var tilfredse med deres "daglige brød." Men de var meget ivrige efter at være en velsignelse for samfundet. Ifølge danske forhold var de ikke fattige. Med hårdt arbejde gav den lille gård på Tiufkær hede dem rigeligt med frugtbar jord til familien. Og der var altid en brødskorpe til overs til den sultne vejfarende mand, og en potmål mælk, et stykke ost, eller et par kartofler til de fattige i nabolaget. Mor og far delte altid med dem der havde brug for det. Mangt en hjemløs person fandt et hvilested natten over hos familien Fogdal. Fars og mors synspunkt var, for at bruge deres eget udtryk: "Hvor der er hjerterum er der altid husrum."

Over en engelsk mil fra mit hjem og tæt på landsbyen Tiufkær var folkeskolen. Min barndoms overlærer var Frederik Jørgensen Hammelev, kendt som Jørgensen. Han var en stærk, veltrænet og sund mand, som nød at ryge sin lange pipe, når han var i skolestuen. På grund af hans størrelse og generelt maskuline udseende havde han ingen problemer med at holde orden i skolen. Han var god mod børnene, men alle vidste at når det var tid til at studere, så var det alvor. Det må siges om den gamle skolemand, at han sørgede for, at ethvert barn, der var i

stand til at få en uddannelse, fik det bedste, der kunne fås. Overlæreren havde også et lille landbrug ved siden af. Dette hjalp ham til at forsørge hans familie på fire børn. Tæt på legepladsen var der en fin have med blomster, grøntsager og mange slags frugt. I mange landsbyer ville sådan en have måske have været forstyrret af skolebørnene, men ikke i Tiufkær Skole. Jørgensens kontrol over børnene var så perfekt, at intet barn nogensinde turde vove sig ind i haven uden særlig tilladelse.

Selvom overlæreren var en streng og kraftig mand, ikke overdrevet religiøs, plantede han mange fine forskrifter i børnenes hjerter. Han lærte dem ikke kun A.B.C., han lærte dem også værdien i at være god mod dyrene. Resultatet af dette kom til udtryk i den store kærlighed skolebørnene havde for lærerens hund Snap. Den hund var samtlige skolebørns idol. Mindet om den hund dvæler i sindet hos alle, der kendte den. Som lydighed var underforstået i skolen ligeledes skulle det være i hjemmet ifølge overlæreren. Intet barn kan blive en god borger, hvis det aldrig har lært at adlyde. Det var Jørgensens lære. Skolens pensum bestod af timer med religiøs lære, såsom Bibelhistorie, katekismer og salmesang. Her var rig mulighed for ikke bare at insistere på, at lektien skulle læres, men også at lære nogle meget værdifulde stykker livsfilosofi. Denne mulighed blev grebet uden at trætte børnene med forskrifter.

- *”Børn, når I bliver voksne og føler jer vise, så husk på, at disse simple sandheder har klaret sig gennem tiderne.”*
- *”En voksen mand har brug for styrken gennem bøn i endnu højere grad end et barn.”*
- *”Det bedste fundament for et godt og nyttigt liv er en simpel tro.”*

Disse er nogle af de forskrifter, angivet af overlæreren, som børnene aldrig glemte.

Mine forældre var ivrige efter at give mig en så god en almen uddannelse, som det var muligt at få under omstændighederne. Klasserne var arrangeret således, at børn under ti mødte mandag, onsdag og fredag; dem i alderen ti til fjorten mødte de andre ugedage. I tilfælde af at et barn også gerne ville gå i skole på de andre dage, var overlæreren altid villig til at tillade det. Derfor fik jeg mulighed for at gå i skole alle ugens dage. Dette gav en glimrende mulighed for at læse mere avancerede ting, såsom gode romaner og skuespil. Denne type undervisning gav ikke overlæreren en masse ekstra arbejde. Når en bog var læst færdig var det den studerendes opgave at fortælle historien til overlæreren i hans egne ord. Til tider blev der givet et mundtligt referat til hele klassen. De ord, man ikke forstod, skulle man skrive ned på en tavle, så overlæreren kunne forklare dem senere. Skrifter af Ingeman, Björnson, Ibsen, Drachmann, Holberg og Grundtvig var blandt de ting, jeg læste i denne tidlige periode i mit liv.

De mest interessante af de læste bøger var Ludvig Holbergs komedier skrevet i det 18. århundrede. Sarkasmen, intelligensen og humoren, såvel som den fornuftige filosofi om ærligt liv, har haft stor indflydelse på folkene i Danmark og Norge. Selv nu til dags er Holbergs stykker meget populære og læst af et bredt publikum. Det var en fremragende mulighed for en fattig dreng, hvis fars bibliotek primært bestod af religiøse værker, at gå i skole og læse bøger af den førnævnte type. Der var altså en velsignelse, at gården på Tiufkær Hede ikke var så stor, at far var nødt til at holde mig ude af skolen for at arbejde på gården.

Vi børn lærte imidlertid også værdien af ærligt arbejde og sparsommelighed. I alderen af ni år kom en fremragende mulighed min vej. I et hjem var der fire drenge, som ikke var i stand til at følge med i regningsundervisningen i skolen. Faren havde forladt hjemmet og var taget til Amerika. Moren havde travlt med at passe gården til at give meget tid i løbet af dagen til at hjælpe drengene, og om aftenen var hun for træt til at agere skolelærer. Hun bad mig om at hjælpe drengene en time hver aften. Godt nok skulle hun holde øje med os for at se, at vi rent faktisk arbejdede, men hun var uden tvivl tilfreds med resultaterne. Efter en vinters arbejde

gav hun mig en ny, skinnende sølv mønt, to kroner. I amerikanske penge svarer det cirka til 50 cents. For mig var det mange penge, og hvad mere var, det var penge, jeg selv havde tjent, og det var mine egne penge. Det bedste, jeg fik ud af denne oplevelse, var imidlertid at jeg smagte glæden ved at lære fra mig, en glæde der må opleves af enhver, der bliver en lærer.

Et stort oplevelse fik jeg i en alder af ti år. Min fars bror Laue boede i Brabæk (midtvejs mellem Kolding og Haderslev) i Slesvig. Han havde arvet gården efter at tyskerne erobrede provinsen i 1864. Derfor var han tysk indbygger, men ikke tysk borger. Hans søn, Iver, var blevet træt af forholdene under tyskerne og var emigreret til Amerika. Der var seks piger i familien. Adskillige af dem kom til tider på besøg i mit hjem. Et år, da kusine Anna kom på besøg på den tid, hvor skolen var lukket, tog hun mig med hjem på sommerferie i Brabæk. For mig var det en god sommer i Tyskland. Det var en rig oplevelse for en ti-årig dreng og gav mig en god introduktion til det tyske sprog, hvilket har været en meget værdifuld del af min uddannelse. Indtrykkene, jeg fik af provinsens frugtbarhed, folkets had mod de tyske ”gendarmer” og alt tysk, de puds de spillede for at pine de tyske embedsmænd, deres overdrevne udtryk af kærlighed for alt, der var dansk, skønheden i deres haver og frugthaver, og familieindtryk for talrige til at nævne, vil aldrig falme fra min hukommelse.

Barndommens dage passede hurtigt. I en alder af tolv år fik jeg den idé, at jeg ville tage væk fra mit hjem for at tjene mine egne penge. Jeg tog imod et tilbud om at passe gæs, og forlod hjemmet på min tolvte fødselsdag. Jeg blev snart forfremmet til ko-hyrde. Omkring jul det år havde jeg tjent den enorme sum fire kroner (\$1.00). Andre muligheder for arbejde kom hurtigt og snart var mine dage med skolearbejde og familieliv borte for evigt.

Det ville være upassende for en hvilken som helst person at sige eller skrive noget barskt eller nedladende om det land, hvor han blev vugget i søvn. De økonomiske forhold og sociale skikke i ethvert land har stor indflydelse på den behandling en arbejdende dreng modtager. Mange folk behandlede mig fint, men andre gjorde det knap så godt. Sparsom kost, lange arbejdsdage og hårde ord var adskillige gange en del af oplevelsen. Opgaver, der burde udføres af voksne, blev ofte krævet af hyredrengen. Han var ofte offer for grove morsomheder og praktiske jokes, som ikke gjorde ham synderlig glad. Enhver, der som barn har prøvet at arbejde i en roemark med at høste og opbevare roer igennem hele oktober måned, når rimfrosten dækker roerne om formiddagen, og bladene er våde resten af dagen, så arbejdernes tøj er gennemblødt, ved, hvad det betyder at være hyredreng i Danmark. Om aftenen blev tøjjet vredet og hængt til tørre i sovekammeret - i laden. Årstiden og ladens tilstand gav ikke tøjjet en stor chance for at blive tørt på en nat. Hvis det blev tørt, ville det snart blive vådt igen efter arbejdets start den næste morgen. At kun få drenge blev forkølede og døde af lungebetændelse vidner om hvor hårdføre folk var.

En anden oplevelse var endnu mere udfordrende end roemarkerne. Landets store mælkeindustri krævede store mængder høg til ko-foder. Engrottehale er en af de planter, der blev brugt i høj grad, så store mængder engrottehale-frø blev samlet hvert år. Hvis moderne tærskemaskiner var blevet brugt ville det ikke have været nogen stor opgave. Forestil dig derimod et meget primitivt tærskedstyr, som havde afløst plejlen, til at skille frøene fra strået. Den næste opgave var at adskille frø fra avner. Dette blev gjort med en separator, der kørte på håndkraft. Hele dagen lang i to uger arbejde en mand og en dreng med dette. Drengen drejer håndsvinget og manden fodrer maskinen og tager sig af frøene. Dette ville nok være en hård opgave, selv hvis maskinen var tip top stand, men hvis maskinen var en gammel, slidt, vakkelvorn sag, ville de fleste nok miste tålmodigheden. Det var, mens jeg brugte to uger på et arbejde af denne art, der gjorde mine arme og skuldre ømme efter håndsvingets konstante misbrug, at tanken kom til mig, at tingene ikke kunne være meget værre i Amerika. Én ting var sikkert, nem-

lig at lønningerne var bedre. Om så forholdene var værre, kunne man i hvert fald tjene nok til at komme hjem igen.

Med en baggrund som ovenfor beskrevet, brugte en dreng på 16 år en smuk søndag eftermiddag i november på at skrive et brev til en bror i USA, for at bede om et lån stort nok til at betale rejsen fra København, Danmark til Cedar Falls, Iowa. Få dage før jul ankom et anbefalet brev, som indeholdt en billet. Bror Iver ville hellere end gerne have, at jeg kom til de Forenede Stater, og var villig til at give mig pengene. Det var en fremragende mulighed for at starte et nyt eventyr. Ikke et sekund blev spildt på at fortryde.

Rejsen til Amerika

Før jeg bad min bror om hjælp havde jeg spurgt mine forældre til råds om visdommen i at emigrere til Amerika. Mor mente, at det var for risikabelt at lade en sekstenårig dreng tage ud på så lang en rejse alene. Hun var ikke som sådan imod projektet, men mente, at det ville være bedre at vente, til en ven eller et familiemedlem skulle komme tilbage til Danmark på visit. I mit hoved var der ingen fare forbundet med rejsen. Så konfronterede hun mig med sprogvan-skelighederne, hvilket hun mente jeg var for ung til at håndtere. Det blev diplomatisk mødt med modargumentet, at det var nemmere for en helt ung person at lære et sprog, end det var for en der var ældre. Far gav sit samtykke ved at sige, at hvis jeg følte, at det ville være bedre for mig i Amerika, ville han ikke være så selvvisk at afholde mig fra det, jeg mente var min bedste chance i livet. Det var på grund af mine forældres tilladelse, at min bror så villigt lånte mig penge til rejsen.

Min arbejdskontrakt udløb ikke før 1. maj 1896. Det var derfor ikke muligt for mig at tage af sted før denne dato. Det gav mig en chance for at være til stede ved mine forældres sølvbryllup den 28. april. En kort tur blevet taget til Slesvig for at sige farvel til familie og venner. Et par dage blev tilbragt i det fædrene hjem. Der var ikke meget, der skulle pakkes, for jeg havde meget få verdslige besiddelser. Om morgenen den 9. maj tog en venlig nabo mig med til Vejle, hvorfra jeg skulle sejle til København. Mine forældre tog med mig til Vejle for at sige farvel. Min søster, som havde arbejde i Vejle, var der også for, som hun sagde, at muntre mig op. Lige før jeg gik om bord på damperen, tog far mig med ind i en overdækket indkørsel og gav mig ti kroner med disse ord: ”Tag dem, min dreng. Det vil uden tvivl blive den eneste arv du vil få herhjemme fra. Må Gud være med dig og velsigne dig.” De ti kroner kom så sandelig til nytte på rejsen. De var nu ikke den eneste arv jeg tog med mig hjemmefra. En fysisk stærk krop, en træning i at arbejde, forældres venlige ord, og mest af alt et fremragende eksempel på en ægte kristen karakter, giver til sammen en begavelse bedre en nogen arv af penge eller rigdomme. Denne arv måtte ikke vente til mine forældres død.

Gennem min barndom passede mine forældre hver sommer en lille gruppe børn fra København. Der var en regulær bevægelse i gang for at børnene fra hovedstaden kom til at bruge deres ferie på landet. Omkring seks uger med masser af frisk luft, solskin, god mad og god motion ændrede mange af dem fra blege og sygt udseende svæklinge til sunde børn. Mine forældres gavmilde hjerter førte an med at placere børn i vores samfund. Når jeg ser tilbage på de dage, synes det mig, at det var de knap så rige folk, der åbnede deres hjem for de trængende bybørn. Jeg kan ikke komme i tanke om at nogen af de rige familier passede nogle af disse børn. De fleste af dem boede hos folk, der tilhørte den religiøse gruppe Indre Mission. Sjovt nok håned andre lutheranske grupper Indre Missions folk for at være for fromme og upraktiske. Men det var denne ”upraktiske” gruppe i vores nabolag, der tog sig af bybørnenes behov.

København var min udskibningshavn. Det var naturligt, at forældrene til de børn vi havde passet ville have mig til at bo hos dem indtil mit skib sejlede. Denne familie gjorde i den grad alt, hvad de kunne for at gøre mit ophold i hovedstaden en herlig tid for mig. Vi besøgte man-

ge af de smukke slotte og parker, som byen er berømt for. Der var ingen risiko for at føle sig ensom eller ked af det.

Turen fra Vejle til København var ombord på dampskibet "Braga". Det var en god båd til en kort tur. Men bølgerne var høje nok til at give mig min første lille oplevelse med søsyge. Det forsvandt med det samme, vi nåede i land. Vi ankom i København om morgenen søndag den 10. maj. Petersen-børnene stod på kajen og bød mig velkommen. Vi tog med sporvogn til deres hjem i den nordlige del af byen, kendt som Frederiksberg. Der ventede en glimrende morgenmad på os. Tirsdag den 12. maj om morgenen tog Petersen-børnene mig med til Larsens Plads, hvilket er den del af havnen, hvor de transatlantiske dampere lægger til. "Braga" havde virket som et stort skib, men synet at "Hekla" fik mig til at føle mig helt sikker ved at gå om bord på hende. Og dog var det et fartøj, der kun vejede 2000 ton med en maskine, der havde 2200 hestekræfter. Sammenlignet med den moderne "Queen Elizabeth", som vejer 86.000 ton og har omkring 100.000 hestekræfter, var "Hekla" kun en nøddeskal.

"Hekla" tog fra København omkring klokken 13 tirsdag den 12. maj 1896. Det var en smuk tur gennem Sundet og ind i Kattegat og Skagerrak. Denne sidste del blev ikke visuelt oplevet, da den faldt under sovetimerne. Omkring klokken 22 stoppede vi i Frederikshavn. En lille damper kom ud med passagerer, post og bagage. På det tidspunkt var bølgerne blevet ret høje, og vinden var temmelig stærk. Mange oplevede en smule søsyge. Det var mit lod at være iblandt dem. Mens vi sejlede igennem Skagerrak rullede og vippede skibet en hel del. Det var heldigt for mig, at min trætte tilstand lod mig sove det meste af tiden, selvom søvnen blev noget forstyrret af sejlforholdene. Da dagslyset kom, var vi i Christiania (Oslo) Fjord og vandet var roligt. Da vi forlod Danmark var foråret så småt begyndt at sætte blade på træerne. Der var små knopper, men ingen var helt udfoldede. I Norge så det mere grønt ud, men det var fordi de fleste af træerne langs fjorden var af den stedsegrønne type. Træerne med store blade var ikke længere fremme end i Danmark. Man må dog huske på, at Christiania Fjord er omgivet på begge sider af høje fjelde, så når solen skinner ligner det en sydvendt dal mellem bjergkæder. Christiania, placeret i den nordlige ende af fjorden, er ligeledes omgivet af fjelde; derfor er det en hyggelig afkrog, når solen skinner.

En af mine venner, ved navn Halvor, boede i Christiania på Danmarksgade 51. Vi havde lært hinanden at kende i Skartved i Jylland, hvor han arbejdede i mit sidste år i Danmark. Da han hørte om min intention om at tage til Amerika, inviterede han mig til at besøge ham, eftersom han sagde at "Hekla" ville blive i havnen længe nok, så der ville være tid til et besøg i Danmarksgade. Han var taget til Norge den 1. maj. Så snart båden var i havn, begav jeg mig mod Danmarksgade. Vi var blevet fortalt, at der var afgang klokken 15. Dette gav os syv-otte timer til turen. Danmarksgade ligger i den nordligste del af byen, så det var en temmelig lang tur. Det var ikke noget problem at finde Halvor. Hans hjem var af den fattigere arbejderklasse. Måske var det grunden til, at han tog til Danmark for at arbejde i et år. Huset var lille, men pænt og rent. Hans far var der ikke, men hans mor og mindst to børn yngre end Halvor var der. Halvor foreslog omgående, at vi skulle gå ud og se fjeldene. Det passede mig fint. Efter at have advaret ham om, at damperen sejlede klokken 15, tog vi mod bjergene. Det var første gang jeg oplevede et bjergrigt landskab, og jeg nød det. Som alle ved har Danmark ingen bjerge.

Halvor holdt sit ord. Han sørgede for, at vi var ved havnen i tide. Jeg vil altid huske turen til Danmarksgade som et af de lyse øjeblikke i min livserfaring. Det har ikke været mit privilegium, at møde Halvor siden. Jeg mener, at vi skrev sammen i et års tid, men det var enden på vores bekendtskab.

”Hekla” tog ikke af sted klokken 15. Det var først ret sent på aftenen, da vi satte fra mod Kristiansand. Dermed blev rejsen gennem Christiania Fjord mest foretaget om natten. Så vi havde ikke så stor mulighed for at se det storslåede norske landskab, som vi kunne have ønsket os. Og dog havde vi alligevel så meget mulighed, at indtrykket har levet i min hukommelse de sidste halvtreds år, som jeg har brugt i gode gamle USA. Jeg har ofte tænkt på, at de nordmænd, jeg har kendt her i landet, og der har været mange, ligner lidt den robusthed, udholdenhed og upåvirkelige charme, der findes i fjeldene langs kysten i deres hjemland.

Mange passagerer steg ombord i Kristiansand. Efter det virkede skibet meget overfyldt med passagerer. Mange svenskere og finner havde sluttet sig til os i Norge, selvom mange var kommet ombord i København. Eftersom Kristiansand var sidste stop, før vi tog ud på Atlanten, og eftersom vandet fra bjergene er fremragende på det sted, tog ”Hekla” så meget med, som hun havde plads til. For mig virkede det som mere end rigeligt, men i de sidste seks eller syv dage af rejsen til New York havde vi ikke noget ferskvand at drikke, undtagen det vi destillerede fra havvand. For os, der ikke var vant til det, smagte det ikke særlig godt. Under hele rejsen foregik al vask med saltvand fra havet.

Det var om eftermiddagen tirsdag den 14. maj, at vi sejlede gennem den nordlige del af Skagerrak og ind i Nordsøen. En hård vind blæste fra nordvest, hvilket piskede store bølger op, der blev til hvidt skum, når de brød mod klipperne langs den vilde norske kyst. Til at starte med var det rigtig sjovt at mærke skibets bov stige og synke i de stadig stigende bølger. De af os, der stadig bare var drenge, klyngede os til gelænderet på den forreste del af skibet, hvor vi tilsyneladende havde det sjovt. Men nogle af os havde en indre advarsel om, at alt ikke var, som det skulle være. Vi var alle landkrabber og ikke hærdede, især indvendig, til den prøvelse, der lå foran os. Snart kom et besætningsmedlem og beordrede os ind i vores kahytter. Vi adlød, og de næste fem dage, torsdag til tirsdag, gav mig en fornemmelse af, hvordan det er at gå på frivillig faste. Mad blev bragt til os i vores kahytter, men min appetit var ødelagt af indvendige forhold. Disse fem dage blev brugt i kamp mod så slem søsyge, som ingen nogensinde bør opleve. Plaget af tørst og trangen til at komme af med alt, hvad der er inde i én, kunne man blive så træt, at døden virkelig virkede som en kærkommen befrielse fra elendigheden.

Oveni denne tilstand var den evige larm af tintallerknerne, vi var blevet tildelt i København. Alle var søsyge og holdt ikke øje med deres tallerkner. ”Hekla” lå på hendes styrbordside det ene øjeblik og det næste lænede hun sig mod bagbord. Ved hver bevægelse flyttede tintallerknerne sig og optog en ny placering, og undervejs stødte de imod hinanden. Det må ikke glemmes, at der var 80 -100 mænd i hver kahyt, hvoraf mange havde trang til at komme af med, hvad de troede, de havde, men som de ikke havde, indeni. Den vokale lyd, der akkompagnerede deres fysiske anstrengelser hjalp ikke de andre til at få det bedre. Jeg var heller ikke noget at prale af. Det var en af de mest ulækre oplevelser i hele mit liv. Det var virkelig fem dage i det virkelige liv ledsaget af følelser, der fik dig til at vide, du var i live.

Drømme. Mange psykologer siger, at en god del drømme er forårsaget af modsætninger. En mand, der fryser og er plaget af kulde i de arktiske egne drømmer om solskin og velvære i et smukt og hyggeligt hjem, mens én, som er sulten og tørstig, ser et bord, fyldt med de lækreste levnedsmidler, han nogensinde har smagt, og rigelige mængder forfriskende koldt vand. At der er sandhed taget fra rigtige erfaringer i denne drømmeteorik kan ikke betvivles af nogen, som selv har haft en lignende oplevelse. Det kom til mig efter fem dages søsyge om bord på ”Hekla”. I vågen tilstand afviste maven fuldstændig alle forslag om mad. Men ikke desto mindre higede systemet efter næring, og den udtørrede tunge skreg efter fugtighed. Da dukkede der, i min ubehagelige søvn, borde fyldt med lækker mad op i forestillede spisestuer i mit kommende hjemland. I hjørnet af spisestuen var der klart rindende vand, lækkert og fristende,

og dog var det på mystisk vis umuligt rigtigt at mæske sig i maden og nyde vandet. Når jeg vågnede, var der den samme elendige følelse forårsaget af søsygen.

Onsdag den 20. maj havde jeg ikke spist siden den foregående fredag, og min mave var godt og grundigt tømt. Den dag var vejret relativt godt. Ved middagstid bragte tjenestefolkene, som var passagerer, der arbejdede for overfarten, middag til kahytterne som sædvanlig. Mange af de passagerer med mere sødygtige maver end min havde nydt maden hver dag på trods af stormvejret. Den dag, onsdag den 20. maj 1896, bestod kosten af den sædvanlige snaps, labskovs, rugbrød med margarine og sort kaffe. Jeg kom i tanke om, da manden, der serverede snaps kom, at det måske ville være godt med en tår snaps. Idéen blev ført ud i livet, og jeg fik det bedre. Da jeg bad om det, gav han mig et glas mere. Et par minutter efter kom folkene med labskovsen ned af trapperne. Lugten vækkede min lyst til mad. De to glas snaps blev, hvor de skulle. Ligeledes gjorde den gode labskovs og den halve skive rugbrød; kaffen smagte ikke så godt. Efterhånden som havet blev mere roligt, gik jeg en tur på dækket, og en gåtur i den friske luft fik mig til at føle mig som et nyt menneske.

Aftensmaden, som bestod af sandwicher og te eller kaffe, smagte rigtig godt. Mit spisegrej af tin, som ikke var blevet brugt ret meget indtil videre på rejsen, var i temmelig dårlig stand, men min nyfundne energi gav mig mod på at gøre dem rene. Den følgende nattesøvn var noget af en velsignelse for mig. Fra da af og til vi nåede New York den 29. maj var vejret rimelig godt det meste af tiden, og nogle dage var det virkelig rart og solrigt. Over Newfoundland Banker blev vi plaget af tåge, hvilket sænkede farten. Ved hjælp af det rejsekort, der var hængt op, så alle passagerer kunne se det, lagde vi mærke til, at vi i løbet af de 24 timer var rejst mindre end 40 sømil.